

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1714

Q. 100. Quid addendum sit circa impedimentum clandestinitatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42682

nico in computatione graduum cognationis & affinitatis. R. 1. Quoad lineam rectam utrumque Jus convenit. Quoad transversas, Jus civile observat unicam hanc regulam, quod tot sunt gradus, quot sunt personæ, stipite dempto, hinc secundum Jus civile duo fratres sunt in secundo gradu, cum tamen secundum Jus canonicum sint in primo. Atque hæc computatio civilis attenditur in tutelis committendis, & in successiombus ab intestato, v. g. Pater & non frater succedit ab intestato, quia Pater est in primo gradu cum filio suo, frater autem in secundo tantum, civiliter computato. E contra computatio Canonica observatur in Matrimoniis contrahendis. 2. Jus Canonicum vult Matrimonium in quarto gradu affinitatis ex copula licita esse irritum, Jus civile restringit illud impedimentum ad secundum tantum gradum. 3. Secundum Jus civile, illi tantum dicuntur agnati, qui per viros habent consanguinitatem; è contra illi cognati, qui per fœminas, unde soli agnati è non cognati dicuntur succedere in feudis masculis, agnati autem & cognati succedunt in feudis promiscuis.

706. Q. 100. Quid addendum sit circa impedimentum clandestinatis. R. §. 1. Clandestina Matrimonia ab initio Ecclesiæ fuerunt prohibita, *Trid. sess. 4. c. 1. De ref. Matr.* attamen non fuerunt, nec jam inter infideles sunt illicita ipso Jure naturæ, uti probabilius tenent *S. Th.* aliique cum *Avers. q. 6. f. 1. contra Sanch. l. 3. d. 3. n. 8.* & alios. tam parum, quàm alii contractus, qui meritò postulant prohiberi, ne clàm fiant, ob fraudes, aliâque inconvenientia: multò minùs etiam in Ecclesiâ ipso Jure naturæ sunt irrita, uti satis clarè dicit *Trid.*

E
2Th.
P. C. l. a
L. a C.

Tom

C. 1.

Trid. suprâ, quidquid contradicant aliqui cum Pontio l. 5. c. 1. Potuisse autem Ecclesiam irrita reddere Matrimonia clandestina, rectè probat Kugler à n. 861. Et non ideo Ecclesiam formaliter & proximè mutâsse institutionem Christi vel materiâ hujus Sacramenti, probavi l. 6. p. 1. n. 17.

§. 2. Per hoc Matrimonium non est simpliciter clandestinum, quòd ineatur clam vel noctu, vel etiam neglectis proclamationibus, uti certum est ex illis, quæ refert De Luca De Matr. d. 2. n. 7. sed tantùm, si contrahatur sine præsentia Parochi vel testium, secundùm Trid. suprâ, quod ita statuit: *Qui aliter, quàm præsentè Parocho vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddat, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsentè Decreto irritos facit & annullat. Insuper Parochum vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero, & testes, qui sine Parocho vel Sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit. . . . Decernit insuper, ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos. Et irritat Trid. Matrimonia clandestina etiam eorum, qui hanc legem ignorant vel de ea non cogitant, uti rectè Kugler à n. 868. nam per Td attentabunt, non significat requiri cognitionem legis, sed accipit pro conabuntur aliter contrahere: hinc nequidem valet in articulo mortis pro legitimanda prole, secundùm dicta n. 525. & 526. docetque Kugler à n. 874. quia hîc est lex absolutè irritans & inhabilitans.*

§. 3.

708. §. 3. Quamvis *Trid.* hic utatur nomine Parochi, tamen etiam per seipfos validè assistunt tum Episcopi, tum etiam eorum Vicarii generales, vel etiam aliis committere possunt potestatem assistendi, cum sint Ordinarii & Parochi etiam ipsorummet Parochorum, communis cum *Kugler* n. 316. *Leuren.* De Vicario q. 162. 163. Et quamvis *Nav. Sayr.* De Luca ad *Trid.* dist. 26. n. 20.; aliique dicant Episcopum & Vicarium generalem invalidè assistere, si Sacerdotes non sint, oppositum videtur probabilius cum *Kugler* n. 317. *Ponrio* l. 5. c. 11. n. 11. *Leuren.* cum id validè faciat Parochus non Sacerdos, secundum dicenda n. 728. Et ista omnia possunt Episcopus ac Vicarius, quamvis Jurisdictio Episcopi esset suspensa, quia assistentia & commissio assistendi non sunt propriè actus jurisdictionis secundum dicenda n. 729. docentque *Sanzh. Barb.* *Leur.* q. 164. Et quæ dicta sunt de Episcopo, ejusque Vicario, ob eandem rationem etiam valent de Capitulo, ejusque Vicario, dum Sedes vacat, *Gutt. Pont. Dian. Leur.* q. 583. *Krim.* n. 678. qui addit, idem esse de Nuntio Apostolico pro sua provincia, item de Archi-Episcopo actu visitante in diocelibus Suffraganeorum.

709. §. 4. Quamvis *Trid.* ipsum alicubi promulgatum non sit, si tamen hoc decretum *Trid.* sit ibi promulgatum, Matrimonium clandestinè initum erit in ratione Matrimonii invalidum, an autem valiturum sit in ratione sponsalium, dist. n. 52. Ut autem hoc Decretum *Trid.*; censeatur promulgatum, non est satis, quod v.g. Parochus vel etiam Episcopus faciat promulgari, quod Matrimonia clandestina imposterum futura sint invalida, sic enim intelligi posset esse tantum Episcopo-

E
2Th
P
C
L
a
C

Tom

C

Episc
Lex T
ducit
Decre
se pro
Congr
§
si sit
vel te
tum,
rius
Matr
coran
net A
exco
rede
vend
detur
cum
si non
casu
Paro
am h
pe, u
fitum
Navar
monu
476.
lex in
contr
la Tri
tem c
chun
Eccle
non a

Episcopi legem, sed promulgari debet tanquam Lex Tridentini seu supremæ potestatis, uti fusè deducit Pignat. tom. 1. conf. 151. à n. 20. Si tamen Decretum alicubi observetur, præsumi debet esse promulgatum, uti habent declarationes S. Congreg. apud Pignat. tom. 5. conf. 79. à n. 40.

§. 5. Sor. Graff. & alii apud Mastr. n. 44. putant, 710. si sit gravissima causa contrahendi sine Parocho vel testibus, in tali casu non obligare hoc Decretum, v. g. si casu absit Parochus, & concubinarus habens multas illegitimas proles esset sine Matrimonio moriturus, putant Matrimonium coram testibus initum fore validum. Idem tenet Amicus d. 7. n. 136. si princeps habens filium ex concubinâ sit proximus morti, & eo sine hærede mortuo principatus ad hæreticos devolvendus esset: Rationem dant, quia epiikia videtur posse in tali lege humana habere locum, cum sit æqualis vel major necessitas, quàm esset, si non esset tutus ad Parochum accessus, in quo casu valere potest Matrimonium sine præsentia Parochi, secundum dicenda n. 781. ideoque etiam hic videtur prudenter præsumi voluntas Pape, ut in tali casu valeat Matrimonium. Oppositum absolutè tenent communiter omnes cum Navarr. Henriq. Ledesm. Sanch. Less. in auct. V. Matrimonium, casu 17. Pontio l. 5. c. 6. n. 2. Gob. tr. 9. n. 476. Mastr. supra, Verj. art. 3. Kugler n. 292. quia lex irritans vel inhabilitans vel præscribens contractibus formam substantialem, uti facit illa Tridentini, non admittit epiikiam, in eo autem casu, quando est difficilis accessus ad Parochum, aut nullus est amplius in tali loco, tunc Ecclesia specialiter dispensat, uti dicitur à n. 778. non autem in aliis casibus, quamvis fortè essent majore.

majoris necessitatis, unde sicuti dixi n. 526. in quacunque necessitate manere impedimentum, v. g. consanguinitatis, sic etiam manet impedimentum ob absentiam Parochi. Hinc etiam si Matrimonium contrahatur per Procuratores extra Parochias utriusque sponsi, debet interesse alterutrius Parochus vel alius Sacerdos ab hoc designatus, secundum paulò post dicenda.

711. §. 6. Si alicubi nunquam fuerit Parochus catholicus, certum est non requiri ejus presentiam ad valorem, cum enim ibi nunquam fuerit Parochia, obligatio adhibendi Parochum nunquam incepit, quia prius incipit post dies 30. à publicatione facta in Parochia ipsa: unde, ubi hoc *Trid.* Decretum promulgatum vel receptum non est, vel usum est legitime abrogatum, quamvis illicitè fiat, validè tamen contrahitur sine Parocho & testibus, uti constat ex *Trid.* ipso supra. Quòd si Decretum illud observetur in aliqua Parochia, ubi tamen promulgatum non sit, fieri poterit, ut per ejusmodi consuetudinem inductum sit hoc impedimentum, secundum dicta n. 523.

412. §. 7. Si quis è loco, ubi *Trid.* Decretum viget, eat ad locum, ubi non est receptum, animo ibi contrahendi clandestinè, dicendum est contra *Sanch.* l. 3. d. 18. q. 4. *Pontium* l. 5. c. 9. *Less.* in auct. V. *Matrimonium* cas. 14. *Avers.* q. 6. f. 2. & alios multos, tale Matrimonium esse invalidum, quod nunc videtur certum ex responso *S. Congreg. & Breve Urb. VIII.* ad Ferdinandum Archi-Episcopum Coloniensem, cujus hic est tenor:

Ad futuram rei memoriam.

EXponi nobis nuper fecit Venerabilis Frater Archi-
 Episcopus Colonienſis, quod habito nuper per eum
 ad Venerabiles Fratres nostros S. R. E. Cardinales, ſacri
 Concilii Tridentini Interpretes recurſu ſupra infra-ſcrip-
 tis dubiis, videlicet; Primo, an incolæ tam maſculi,
 quàm fœminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in
 præſentio Matrimonii eſt promulgatum, tranſeuntes per lo-
 cum, in quo dictum Concilium non eſt promulgatum, re-
 tinentes idem domicilium, validè poſſint in iſto loco Ma-
 trimonium ſine Parocho & teſtibus contrahere. Secundo,
 quid ſi eò prædicti incolæ tam maſculi, quàm fœminæ
 ſolo animo ſine Parocho & teſtibus contrahendi ſe tranſ-
 ferant, habitationem non mutant. Tertio, quid ſi
 idem incolæ tam maſculi quàm fœminæ eò tranſferant
 habitationem illo ſolo animo, ut abſque Parocho & teſti-
 bus contrahant. Idem Cardinales ad primum & ſecun-
 dum, non eſſe legitimum Matrimonium inter ſic ſe tranſ-
 ferentes, ac tranſeuntes cum fraude. Ad tertium verò
 dubiorum huiusmodi, ſi domicilium verè tranſferatur,
 Matrimonium eſſe validum reſponderunt & reſolverunt,
 prout in decreto de ſuper emanato plenius continetur.
 Cum autem, ſicuti eadem expoſitio ſubjungebat, dictus
 Archi-Epiſcopus reſponſum ſeu dubiorum prædictorum
 reſolutionem huiusmodi pro illius ſubſiſtentiâ & validi-
 tate firmiter, Apoſtolicæ Noſtræ confirmationis robore
 communitari ſummopere deſideret, Nos eundem Archi-
 Episcopum ſpecialibus favoribus & gratis proſequi vo-
 lentes, ſupplicationibus illius nomine Nobis ſuper hoc
 humiliter porrectis inclinati, reſponſum ſeu dubiorum
 prædictorum reſolutionem huiusmodi, auctoritate Apo-
 ſtolicâ tenore præſentium approbamus & confirmamus,
 illiſque inviolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus,
 decer-

decernentes illud, seu illam, nec non presentes literas
valida, firma & efficacia existere & fore, suosque plena-
rios & integros effectus sortiri & obtinere, sicque, &
juxta illa per quoscunque Judices ordinarios & delegatos
etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari &
desiniri debere, ac irritum & inane, si secus super his
quoquam, quavis autoritate scienter vel ignoranter con-
tigit attentari, non obstantibus constitutionibus & or-
dinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscum-
que. Datum Romae apud S. Mariam majorem sub anno
lo piscatoris die 14. Augusti 1627.

Quod autem obliget illud Decretum, testan-
tur *Lugo*. in resp. mor. l. 1. dub. 36. *Dian.* p. 6. tr.
7. R. 29. *Tamb.* hic l. 8. tr. 6. c. 2. §. 2. *Kugler* a n.
905. *Gob.* tr. 9. n. 481. & 504. ubi n. 468. citat
responsum facultis Viennensis idem resolu-
tis, quod referam n. 754. Et ut decretum rela-
tum nunc ubique obliget, satis est, notitiam il-
lius nunc haberi, & factam esse certam per
Theologos, inquit *Gob.* n. 482. Quod si quis ad
talem locum ivisset sine fraude, id est, non ideo
præcisè, ut sic contraheret, sed v. g. ob negotia
vel mercaturam, circa hoc nihil resolvit decre-
tum, putavitque facultas Viennensis, & alii cum
Lugo, quod tum contrahatur validè, eò quod
contractus sequatur naturam loci, in quo fit se-
cundùm jam dicenda: Et pro hac sententia
Pyrrh. Corrad. in praxi dispens. l. 8. c. 4. n. 26. re-
fert declarationem S. Congreg. Quid autem sit
dicendum, si veniat ad locum, ubi etiam rece-
ptum est *Trid.* dicetur seq. n.

713. §. 8. Si uterque spectet ad Parochiam, in qua
decretum non est promulgatum, & peregrinantes
clàm contrahant in Parochia, ubi est pro-
mulgatum, videri posset valere, quia peregrinatio
non

non tenentur legibus loci alieni, secundum dicta l. 1. n. 685. sed oppositum tenendum est, nam contractus, qui sunt aliquid pertinens ad forum externum, regulantur juxta leges loci, in quo fiunt, Cap. *Dilecti*, & Cap. finali de foro compet. *Sanch.* l. 3. d. 18. n. 26. *Krim.* n. 645. *Kugler* n. 294. *Schiara* l. 6. diff. 13. n. 14. Imò habet communis cum *Busenb.* supra n. 8. & *Pignat.* tom. 5. consult. 79. n. 33. quamvis tales contraherent coram Parocho hujus alieni loci & testibus, adhuc nullum fore Matrimonium, quia peregrinus nolens alicubi manere per majorem anni partem, non acquirit, nequidem quasi domicilium, ergo hic Parochus non est ipsorum proprius, ergo contrahunt sine ullo proprio Parocho; aliud est de vagis secundum dicenda à n. 746. nam hi nullibi habent proprium Parochum, è contrà peregrini habent in loco sui domicilii, sine cujus & testium presentia invalidè contrahent in loco, ubi *Trid.* est receptum.

§. 9. Si sponsus spectet ad Parochiam, in qua 714.
Decretum est promulgatum, & sponsa ad Parochiam, in qua non est promulgatum, si Matrimonium in Parochia sponsi ineatur sine Parocho & testibus, erit invalidum: si ineatur in Parochia sponsæ, erit illicitum sed validum, quia, secundum dicta, contractus quoad valorem pendent à legibus loci, in quo fiunt, ideòque valere tale Matrimonium respondit *S. Congregatio*, uti testantur *Wames.* in conf. tom. 2. conf. 530. & *Pignat.* tom. 5. consult. 79. n. 22.

§. 10. Parochus validè assistit extra Paro- 715.
chiam, imò & diocesis suam, quia, quamvis hæc assistentia fiat tanquam à persona publica, tamen fit privato modo, uti auditio confessionis,
Tom. VIII. G g nis,

nis, nec est actus jurisdictionis, & saltem non contentiosa, *Sanch. Avers. q. 6. f. 3. Krim. n. 661. Kugler à n. 955. Busenb. contra Henric. Pont. & alios.* Si tamen solemniter extra Parochiam suam allisteret, *Laym. Barb. Avers. Lohn. Pirb. Cajtrop. d. 2. p. 13. §. 9. n. 7.* dicunt peccare, sed etiam hoc negant *Sanch. & Krim. n. 662.* quia nullibi prohibetur. Et idem dicunt posse alium à tali Parochia designatum.

716. §. 11. Si contracturi spectent ad diversas Parochias vel dioceses, *Navarr.* putavit contrahendum coram Parocho sponsæ, & ita dicitur servari Romæ, sed certum videtur sufficere, si etiam coram Parocho sponsi, Jus enim non determinat, cur potius fieri debeat coram uno, quam coram altero, *Avers. q. 6. f. 3. Barb. Krim. n. 660. Pignat. à n. 13.* referens plures declarationes, quæ etiam dicunt valere, licet in Parochia sponsi contrahant coram Parocho sponsi. Posset tamen Ordinarius circa ista aliquid præcipere, quod observandum esset, quamvis non de valore.

717. §. 12. Si quis in fraudem prioris Parochi verè transferat domicilium ad aliam Parochiam, validè & licitè contrahit coram hoc Parocho, uti colligitur ex decreto relato n. 712. Nec fraudi illi patrociniatur, sed conditio Parochiani, quam licitè acquirit, *Fagn. Barb. Boss. De Luca De Matr. disc. 1. n. 9. Sanch. n. 11. Krim. n. 672. Sylv. contra Ledesm. & Vegam.* Notat tamen rectè *De Luca* n. 14. Si quis tantùm de die moraretur in hac altera Parochia, & noctu cubaret in priori domicilio adhuc instructa suis mobilibus, censeretur non acquisivisse domicilium in ista altera Parochia, sed permanisse in priore.

718. §. 13. Quamvis *Paulus III.* concesserit Societati *JESU* potestatem familiaribus suis

ministrandi omnia ecclesiastica Sacramenta, uti habetur in novo comp. privil. v. *Familiares*, §. 1. & 2. non ideo habet potestatem assistendi eorum Matrimoniis, quia quamvis id intelligeretur de Matrimonio, in quo Sacerdos non est propriè Minister, tamen hoc privilegium per *Trid.* esset revocatum, quod ad valorem statuit, ut adsint tres testes, quorum unus sit proprius Parochus, *Lugo* in resp. mor. l. 1. dub. 38. Similiter, quamvis Capellanus in Hospitali possit administrare omnia Sacramenta, & sepelire ibi morientes, tamen non assistit validè eorum Matrimoniis, cum non sit verè Parochus, *De Luca* de Parochis d. 23. n. 19.

§. 14. Parochus solius originis non censetur proprius in ordine ad assistendum Matrimonio, *712.*
Sanch. l. 3. d. 23. n. 7. *Pont.* l. 5. c. 13. §. 1. *Gob. tr.* 9. n. 486. *Pignat.* tom. 5. consult. 79. Si tamen aliquis, qui semel habuit domicilium in loco originis, semper retinuerit animum revertendi ad locum illum originis & ibi habitandi, retinet ibi domicilium habitationis, etiam si plurimis annis abfuerit, poteritque etiam coram illo Parocho contrahere Matrimonium, *Less.* in auctario v. *Matrimonium* casu 14. *Pont.* n. 8. non enim amittitur domicilium, dum quis discedit animo revertendi, uti rectè *Pignat.* tom. 7. conf. 63. pro hoc citans decisionem *Rotæ*, & 18. gravissimos authores, ac consentit *Laym.* l. 5. t. 6. c. 10. n. 5. adeoque habet domicilium primum in patria, sive loco originis, & alibi acquirit quasi domicilium, adeoque potest apud utriusque loci Parochum validè contrahere Matrimonium; imò quamvis animo alibi perpetuò habitandi deseruisset patriam, putant *Gob. tr.* 9.

Gg 2

n. 533.

n. 533. & alii, si non sit sui juris, sed integre ad huc sub potestate Patria, non ideo amittere illud suum primum domicilium, sed retinere illud per voluntatem eorum, quibus subest, & qui possunt semper eò revocare: Si tamen recesserit ad aliquem locum venisset, nec satis notus esset, petendum foret testimonium, quòd absit impedimentum, è loco, in quo diutius commoratus est, vel si inde accipi non possit, exigendum sacramentum, quòd nullum sciat impedimentum.

720. §. 15. Communis sententia habet cum *Sanch. Pignat. tom. 5. consult. 79. n. 44. Delb. c. 12. d. 7. f. 7. n. 11. Krim. n. 660. Kugler n. 296.* quòd voluntas habitandi perpetuò in aliquo loco sufficiat ad domicilium habitationis, ibi factum etiam primo die, quo reipsa habitare incipit, contrahendum, quamvis enim per *Constitut. Im. XII. in lib. 6. parte 2. n. 2172. relata*, non sufficiat ad effectum suscipiendi Ordines, tamen secundum ibi dicta n. 2177. non obest acquirendo domicilio in ordine ad alios effectus, & specialiter in ordine ad acquirendam Parochiam. *Nec obstat*, si hæc voluntas postea mutetur, nam domicilium semel acquisitum perit non amittitur, quàm quis reipsa corpore se in alium locum transferat. Similiter illa voluntas perpetuò manendi alicubi non excludit voluntatem aliò migrandi, si fortè casus aliquis, vel promotio aliò vocet, uti ibidem dictum est n. 2184.

721. §. 16. Quamvis ad acquirendum simpliciter domicilium habitationis requiratur animus perpetuò ibi habitandi, id tamen non requiritur ad acquirendum quasi domicilium pro Matrimonio, aliisque Sacramentis ab Ordine distinctis.

etis; sed pro his acquiritur Parochia per habitationem non brevis temporis, uti si quis propter negotium, studium, famulatum, vel tempore peltis aut belli aliquo confugiat, quamvis cogiter postea redire, ita cum multis aliis *Sanch. n. 13. Pont. l. 5. c. 13. n. 4. Gob. tr. 9. n. 483. & 534. Engel in manuali Paroch. p. 2. c. 5. §. 3. Kugler n. 301.* Ratio est, quia is est proprius Parochus in ordine ad conjungendum Matrimonio, qui in *Cap. Omnis, De pœnit. & remiss. appellatur proprius Sacerdos ad audiendas confessiones*, sed hic appellatur talis, qui habet curam Parochiæ, in qua quis est per majorem anni partem, ergo. Putat quidem *Pignat. tom. 7. consult. 63. n. 6.* si quis Româ è domo paterna missus Paduam studiorum causâ etiam 30. annis hîc studeat, non fieri subditum alicui Parocho Paduæ quoad Sacramenta voluntaria, sed tantum in necessitate quoad Sacramenta confessionis & communionis, vocatque sententiam certam, ex *Hofsiens. Abb. Monach. vol. 4. conf. 398.* Hinc etiam est hoc statutum Cleri Romani; *Familiares & famulos Eminent. Cardinalium seu aliorum Principum ac Prælatorum, nec non aliorum quorumcumque, qui retinent domicilium in alia Parochia, ad illam Parochiam pertinere statuimus, in qua retinent domicilium, licet apud suos dominos infirmantur & morte occumbant.* Sed quid sit de aliis fortè diœcesibus, dicendum est saltem pro nostra Germania cum *Laym. l. 5. t. 6. c. 10. n. 5.* & aliis communissimè, eos, qui è loco originis vel domicilii veniunt ad alium, animo hic aliquo tempore permanendi, acquirere quasi domicilium, sufficiens ad subjectionem in ordine ad omnia Sacramenta (excepto Ordine) ad dispensationes in votis, sepulturam &c. pro

II.
31
mor.
idii
noix
VIII

quo citat *Gob. Palud. Gabr. Silv. Suar. Mol.* Et certum est teneri à *Sanch.* suprà : imò *Laym.* l. 1. c. 2. n. 1. putat ad hoc, ut quis non hospes, sed loci habitator habeatur, sufficere animum etiam aliquantò minùs, quàm per majorem anni partem permanendi, argum. *L. Hæres ab/est.* Proinde ff. De Judiciis, sed videtur standum sententiâ communi, quòd requiratur animus permanendi saltem per majorem anni partem. Quid autem dicendum sit de incarceratis, exilibus, relegatis, qui illubenter detinentur, nec permanerent vel uno die, nisi cogentur, vide dicenda l. 7. n. 247. & *Kugler* à n. 299. qui dicit, ut validè contrahant, debere velle permanere per majorem anni partem.

722. §. 17. Etiam hoc quasi domicilium acquiritur primo die, statim ut quis habitare incipit cum voluntate manendi per majorem anni partem, *Kugler* suprà & alii. Si quis autem inceperit hìc habitare, & mutet Parochiam, recipere poterit & debet omnia Sacramenta ab eo Parocho, cui actu tunc subdetur, quia deseruit alteram Parochiam, *Sanch.* n. 14. & 15. non sufficit autem solus animus mutandi, uti antea dictum, *Sanch.* n. 15.

723. §. 18. Si quis duas Parochias æqualiter, aut ferè æqualiter inhabitet, v. g. unam hyeme, alteram æstate, fit Parochianus utriusque, potestque indifferenter coram alterutro Parocho contrahere Matrimonium, ita ut, si hyeme contrahat, possit contrahere coram Parocho æstivali, quia uterque utroque tempore est proprius Parochus, uti constat ex Jure apud *Sanch.* d. 24. Quòd si non æqualiter habitet utrobique, sed v. g. per septem menses ruri, per quinque in urbe,

invalidè contrahit in urbe , quia ut possit in utroque loco , Jura requirunt æqualitatem habitationis in uno & altero loco , non quidem arithmeticam , sed saltem moralem , quæ hic non est , nemo enim dicet , quòd 154. dies sint moraliter æquales cum 210. sicuti nemo dicet , quòd homo quinquagenarius sit moraliter æqualis ætate cum septuagenario , Lugo dub. 37. Gob. tr. 9. n. 508. Quid autem dicendum sit , si domus alicujus sit in confinio , seu partialiter in fundo duarum vicinarum Parochiarum , dicam L. 7. n. 241.

§. 19. Principes vel Nobiles in ordine ad Matrimonium non habent domicilium in omnibus sibi subditis locis , sed tantum in loco , ubi veram & realem habitationem habent , Lugo n. 11. Gob. n. 497.

§. 20. Episcopus non potest Parocho auferre potestatem validè assistendi , tum quia assistere non est propriè actus jurisdictionis , licèt aliquando talis vocetur ad significandum , quòd non sit actus Ordinis , ergo quamdiu manet Parochus , validè assistit , Sanch. l. 3. d. 21. n. 12. Averf. q. 6. f. 3. Lugo dub. 45. Kugler à n. 822. testantes ita declaratum esse à S. Congreg. tum etiam , quia Episcopi non possunt inducere impedimentum dirimens , secundum dicta n. 514. Nec juvaret , si Episcopus præter prohibitionem etiam adderet clausulam irritantem , nam hæc ob rationem datam nihil operaretur. Aliud est de Papa , qui potest ponere impedimenta , de quo etiam videndus Pignat. tom. 4. consult. 167. Posset autem etiam Episcopus impedire valorem talis Matrimonii , si Parochiam ipso facto tolleret à Parocho attentante talem assistentiam ,

Gg 4

II.
L. 1.
L. 2.
L. 3.
L. 4.
L. 5.
L. 6.
L. 7.
L. 8.
L. 9.
L. 10.
L. 11.
L. 12.
L. 13.
L. 14.
L. 15.
L. 16.
L. 17.
L. 18.
L. 19.
L. 20.
L. 21.
L. 22.
L. 23.
L. 24.
L. 25.
L. 26.
L. 27.
L. 28.
L. 29.
L. 30.
L. 31.
L. 32.
L. 33.
L. 34.
L. 35.
L. 36.
L. 37.
L. 38.
L. 39.
L. 40.
L. 41.
L. 42.
L. 43.
L. 44.
L. 45.
L. 46.
L. 47.
L. 48.
L. 49.
L. 50.
L. 51.
L. 52.
L. 53.
L. 54.
L. 55.
L. 56.
L. 57.
L. 58.
L. 59.
L. 60.
L. 61.
L. 62.
L. 63.
L. 64.
L. 65.
L. 66.
L. 67.
L. 68.
L. 69.
L. 70.
L. 71.
L. 72.
L. 73.
L. 74.
L. 75.
L. 76.
L. 77.
L. 78.
L. 79.
L. 80.
L. 81.
L. 82.
L. 83.
L. 84.
L. 85.
L. 86.
L. 87.
L. 88.
L. 89.
L. 90.
L. 91.
L. 92.
L. 93.
L. 94.
L. 95.
L. 96.
L. 97.
L. 98.
L. 99.
L. 100.

tiam, secundum dicta l. 6. p. 1. n. 17. an autem ita possit ipso facto tollere, merito dubitatur, & videri debent dicenda n. 730. Addit *Avers.* l. 4. Episcopum posse irritare aut revocare licentiam, quam Parochus dedisset alteri Sacerdoti ad assistendum, quia hic delegatus non ideo esset factus Parochus, & voluntas Episcopi censetur esse superior ac potentior, quam voluntas Parochi committentis.

726. §. 21. Si statutum diocesenum habeat, ut Parocho non liceat assistere Matrimonio Catholici cum acatholica, licet pro certo haberet acatholicam non ita diu post futuram Catholicam, eò quod ex eiusmodi Matrimoniis multa sequi soleant incommoda spiritualia, tum ipsi conjugii Catholico, tum liberis, tum ipsi Reipublice christianæ, si Parochus ad cavendam publicam infamiam sponsæ imprægnatæ assistat, valebit quidem Matrimonium, sed Parochus peccabit mortaliter, quia manet tota ratio legis prohibentis. *Nec obstat*, quod infamiam incurrant, nam hanc suæ culpæ & fornicationi imputare debent.

727. §. 22. Valet Matrimonium, cui assistit Parochus habens titulum invalidum sed coloratum cum errore communi, etiam si sit tantum laicus, qui reputetur Sacerdos, uti dixi l. 6. p. 1. n. 11. docente *Côn. Barb. Sperell. decif. 30. n. 22. Krut. n. 667. Kugler à n. 940. Pignat. tom. 6. consul. 3. à n. 14.* dicens id valere, quamvis deesset coloratus titulus, si ex communi errore sit Parochus putativus: Addunt alii expressè, quamvis esset intrusus, sed melius contradicunt alii cum *Kugler à n. 948.* quia intrusus non habet titulum collatum ab Ordinario, ergo nullum nequidem coloratum

tum habet titulum, quem tamen requirit communissima.

§. 23. *Silv.* & alii dicunt Parochum assistentem Matrimonio debere esse Sacerdotem, tum quia debet posse benedicere nuptiis, tum quia *Trid. sess. 24. De reform. Matr. c. 1.* sic habet: *qui aliter, quam presente Parocho, vel alio Sacerdote..... contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, ergo cum dicat, vel alio Sacerdote, videtur innuere, quod Parochus etiam debeat esse Sacerdos.* Oppositum probabilius tenent cum communi *Henriq. Cón. Laym. Bonac. Barb. Sanch. l. 2. d. 20. n. 3. Kugler à n. 929. Gob. tr. 9. n. 486. Avers. q. 6. f. 3.* pro quo *Pontius t. 5. c. 17. n. 1.* refert declarationem *S. Congreg.* Ratio est, quia *Trid.* nullibi requirit, ut Parochus ipse sit Sacerdos, ideoque paulò post dicit, qui sine Parocho vel Sacerdote &c. omisso Tò alio. Nec rationes allatæ urgent, non 1. quia potest benedicere dicendo, ergo vos conjungo in nomine Patris &c. Nec 2. quia *Lucæ 23.* de Christo dicitur: *ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, neque tamen inde sequitur Christum fuisse nequam.* Unde à pari dixi n. 708. Episcopum & Vicarium generalem, quamvis necdum Sacerdotes posse assistere. Attamen ex relatis verbis *Trid.* rectè colligitur eum, cui committitur, ut loco Parochi assistat, debere esse Sacerdotem: quamvis Papa committere posset etiam non Sacerdoti, *Krim. n. 679.* Nec sufficit esse Parochum alterius Parochiæ, quia pro admittenda hac commissione habet se sicuti non Parochus, ergo debet esse Sacerdos, *Krim. n. 665. Avers. f. 4.* addens posse committere cuivis Sacerdoti, quamvis non approbato, & contra prohibitionem

nem Ordinarii, item quamvis excommunicato &c uti jam dicitur de ipsomet Parocho.

729. §. 24. Valide assistit Parochus suspensus, interdictus, excommunicatus, publicè denunciatus & vitandus, schismaticus, degradatus, dummodo non sit actualiter depositus, quamvis enim, v. g. excommunicatus vitandus careat jurisdictione ad absolvendum, non tamen caret potestate præstandi suam qualificatam præsentiam, Nav. Suar. Henriq. Sanch. l. 3. d. 21. *Con. Pont. Laym. Avers. supra*, Castrop. De censur. d. 2. pu. 15. n. 2. *Dicast. De censur. d. 2. n. 659. Pignat. tom. 7. consult. 62. Krim. n. 666. Kugl. n. 318. contra Avilam & alios.* Putant quidem *Led. Con. Laym.* talem Parochum excommunicatum invalidè dare alteri licentiam assistendi, quia hanc dare videtur esse propriè actus jurisdictionis, sed melius contradicunt *Veza, Henriq. Dian. Barb. Sanch. q. 2. Kugler n. 967. Avers. q. 6. f. 4. §. Si verò*, cum quibus tenui l. 6. p. 2. n. 1565. nam sicut assistere non est propriè actus jurisdictionis, ita nec substituere aliquem ad assistendum. Unde valeret, quamvis etiam ille Sacerdos substitutus esset excommunicatus & degradatus, uti docent *Sanch. Barb. Boss. Kugler n. 336.*
730. §. 25. Quamvis Cap. *Licet canon*, De elect. in 6. statuatur, ut Parochus, qui intra annum non sit Sacerdos, ipso Jure sit privatus Parochia, etiam nulla præviâ monitione, tamen cum possessio in conscientia non vacet, nisi auctoritate Judicis privetur, validè assistit Matrimonio, uti resolvit *S. Congreg. 12. Martii 1593. & 24. Martii, 1653. apud Pignat. tom. 8. conf. 24.*
731. §. 26. *Genetus c. 4. q. 10.* refert hanc declarationem *S. Congreg. datam 16. Febr. 1595.* *De*

validum censeri debeat Matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam à Parocho viri, & presertim, cum Parochia viri & mulieris sint in diversis diocesis constituta, omnes fuerunt epi sententia, ut Matrimonium celebratum coram Sacerdote de licentia Parochi viri in Parochia mulieris, etiam in diversis diocesis ipse Parochia constituta sunt, valeat. Ratio est, quia illa assistentia Parochi non est actus jurisdictionis contentiosæ, uti n. 714. dictum est, nec respicit locum, sed tantum contrahentes, & ideo notat Avers. q. 6. f. 4. Sacerdotem, cui licentia assistendi data est, posse assistere etiam extra Parochiam concedentis, licet hic dixisset, ut in ecclesia vel Parochia sua assisteret, nam illa designatio loci, nisi aliud constaret, credi posset esse facta ab majorem congruitatem.

§. 27. Si Parochus dederit licentiam sub aliqua conditione, quæ non observetur, erit invalida, quia non operatur ultra mentem concedentis: rectè tamen docent Sanch. l. 3. d. 33. & alii cum Avers. q. 6. f. 4. §. ult. si dederit cum conditione, quæ de Jure inerat, v. g. ut nisi dispenseretur, præmittat denunciations, ut prius inquirat in impedimentum &c. quamvis id negligetur, licentiam & assistentiam fore validam, quia tum, nisi aliunde constet de restricta mente concedentis, censetur tantum apponi tanquam modus & admonitio quædam, ut servantur ea, quæ de Jure servanda sunt: Et in dubio talia verba, dummodo, eâ conditione, censentur esse modus, non strictè conditio, Sanch. Boss. Kugler n. 340.

§. 28. Si Parochus generaliter alicui dicat, committo tibi omnes vices meas, vel constituo te in omnibus

II.
L. I.
mor.
L. idii
L. roix
VIII

bus Vicariam meam, vel committo tibi curam meam
animarum, docent multi cum Averf. q. 6. l. 4. §.
Item, committi etiam facultatem assistendi Ma-
trimonio: è contrà si dicat, committo tibi ad-
ministrationem Sacramentorum in mea Parochia, Cui.
Hurt. Gurr. Perez, Boff. Kugler n. 333. negant per hoc
dari licentiam assistendi Matrimonio, quia Sa-
cerdos non est Minister Matrimonii, sed contra-
hentes sunt Ministri. E contrà Rebell. Bonac. Fagn.
Pont. l. 5. c. 29. n. 2. Perez, Castrop. Gallem. Barb. De
off. Parochi. c. 21. n. 71. De Luca De Matr. d. 4
n. 14. dicunt per hoc dari licentiam, testaturque
Lugo in resp. mor. l. 1. dub. 38. n. 7. S. Congrega-
tionem ita declarasse, quia in communi modo lo-
quendi, & in sensu vulgi dicitur Parochus aut
ejus loco assistens etiam administrare Sacramen-
tum Matrimonii. Dian. Gob. tr. 9. n. 487. Spor. De
Matr. n. 364. probabilius distinguunt, dicuntque
tum ceteri datam illam licentiam, si Parochus
velit abesse, vel ipse assistere non possit, si autem
maneat præsens & assistere possit, negant ceteri
per hoc datam licentiam assistendi Matrimonio,
sed tantum ad danda Sacramenta, quorum
strictè Minister est Sacerdos.

734. §. 29. Quamvis delegatus regulariter non
possit subdelegare, Cap. Cum causam, 62. De ap-
pellat. l. 1. §. 1. & l. 3. ff. De offic. ejus, cui mandatum
est iuridictio, ideòque Titius delegatus ad assisten-
dum Cajo & Bertæ non possit hoc alteri com-
mittere; at tamen constitutus etiam ad Matri-
monium Vicarius Parochi, sive vice-cura ipsi
commissa sit ab Ordinario, sive etiam ad pau-
cos dies tantum à Parocho ipso, potest committe-
re alteri Sacerdoti licentiam assistendi, quia
delegatus ad universitatem causarum, sive ad
omnes

omnes causas, saltem in certo genere, uti hic fit, potest subdelegare, dummodo subdelegeret ad particularem tantum causam, *Avers. q. 6. f. 4. §. Jam. De Luca ad Trid. disc. 26. n. 6. Krmn. n. 681. Kugler n. 330.*

§. 30. Si detur licentia ad quemcunque Sacerdotem, sponsi adire possunt, quem volunt, *Krmn. n. 683* Qui obtinuit, ut inire possit coram Parocho S. Petri, si ineat coram Parocho S. Martini, assistentia tum est valida, si designatio Parochi S. Petri est facta in gratiam petentis, nam est tacita & implicita licentia: ut etiam alium adeat: si autem hæc licentia esset facta ex speciali causa movente ad designandum Parochum S. Petri, ita ut non dimisisset ad alium, assistentia erit invalida, *Gob. n. 525*. Et conforme est dictis *L. 6. p. 2. n. 2241*. de dimisso ad Episcopum A. si petierit ordinari ab Episcopo B. Quoad Matrimonium tamen videndum, ne exponatur periculo nullitatis.

§. 31. Huc pertinet solutio sequentis casus: *736*. Episcopus dat Cajo Sacerdoti potestatem assistendi Matrimonio, ommissis proclamationibus, cum facultate, ut possit alium juxta suam conscientiam loco suo substituere, qui assistat: Cajo generali scripto substituit omnes & singulos seculares aut Regulares, quos vel quem Titius elegerit: Titius eligit Regularem. *Queritur*, an valuerit illa ita generalis substitutio à Cajo facta, & consequenter an validum sit Matrimonium. *Re. 1.* Interrogandus Episcopus, quid intellexerit per illud, *juxta suam conscientiam*, & an voluntatem suam extenderit ad casum ejusmodi generalis substitutionis, sciet enim, quomodo fuerit saltem habitualiter dispositus: si autem inde nihil

nihil resciri potest: R. 2. Stando in verbis, non videtur Episcopus intendisse substitutionem ita generalem, 1. quia alias non Cajo, sed Titio ipsi immediatè fecisset potestatem eligendi Sacerdotem, quem vellet: 2. Cùm voluerit substitui alium *juxta conscientiam Caji*, videtur voluisse in Cajo adesse scientiam determinatè substituendi, *conscientia* enim dicit *scientiam* seu cognitionem, imò videtur elegisse prudentiam vel industriam hujus determinatè personæ Caji ad judicandum de conditione & aptitudine substituendi. Practicè loquendo; suaderem, ut illi Regulari substituto nunc daretur absoluta facultas Matrimonium illud validandi, si fortè invalidum est, poteritque ille facilè invenire modum renovandi consensum inter conjuges primo adhuc amore calentes, qui omnino tenentur revalidare, quia saltem probabile est Sacramentum illud valere, & ipsi cefferunt juri suo, etiam pro casu probabilitatis de invaliditate, uti dictum est n. 417. Ita cum aliis centis anno 1701.

737. §. 32. Item huc pertinet solutio sequentis casus: Titius & Cajo obtentâ dispensatione ab Ordinario contrahendi coram Parocho sponsa, aut de illius præscitu, & salvis juribus, coram alio Sacerdote, omisso proprii Parochi præscitu coram alio Sacerdote contrahunt, statimque alterâ die in convivio nuptiali solvunt proprio Parocho jura, qui eis congratulatur. *Quæritur*, 1., An præscitus proprii Parochi in dispensatione mentionatus sit per modum simplicis modum, an verò de forma & essentia, importetque clausulam irritantem. 2. Si importet, an assistentia proprii Parochi & congratulatio in convivio

nuptiali facta cenferi non poffit revalidatio prioris contractus. *R. ad 1.* Clausulam hanc commiffioni insertam, *de illius præfatu, & falvis juribus*, non videri irritantem, fed præceptivam duntaxat, ad vitandas querelas proprii Parochi, & ne defraudaretur juribus: Ratio est, quia ex una parte ampliffimus est in Jure favor Matrimonii, & ex altera parte decretum *Trid.* irritans Matrimonia, est correctorium, ideóque oportet femper stare pro valore Matrimonii, quando ea observata sunt, quæ præcisè à *Trid.* ad tollendam clandestinitatem præscripta sunt, ad quod fufficit contrahere *vel coram proprio Parocho sponsi aut sponse*, præsentibus duobus saltem aliis testibus, vel coram alio Sacerdote ex commiffione Parochi proprii, *vel ex commiffione Ordinarii coram alio Sacerdote & dictis testibus*, ubi non additur, *cum præfatu proprii Parochi*, neque ordinariè solet hoc addi in ejusmodi commiffionibus, eò quòd ille præfatus nihil faciat ad finem *Trid.* qui erat, poffe probare contractum factum, ad quod conferre poterat solum testimonium eorum, qui præfentes adfuiffent, ergo non obstante omissione præfatis validum est Matrimonium. *Confirmatur*, cum enim facultas hæc concessa alteri Sacerdoti non fuerit restricta ad conditionem præmonendi proprii Parochi, non videtur dubitari poffe de valore illius primi contractus matrimonialis. *R. ad 2.* Videtur illa congratulatione Parochi proprii, & ejusdem acceptatio facta à neo-sponsis cum repræsentatione jurium coram reliquis convivis esse fufficiens revalidatio consensûs antè præstiti. Ita censuerunt mecum Colonia anno 1700. Doctores octo ex hac Universitatè Coloniensi. Opponi potest ex *Her-*

rix.

II.
I.
mor.
Lidii
noix
VIII

rimx d. 5. q. 2. n. 25. Parochum debere adhiberi formaliter, id est, contrahentes debere velle coram ipso tanquam publico & necessario teste contractum, si autem ita adsit purè materialiter, ex mente contrahentium, non adhiberi tanquam testem, uti nec tum, si casu transiret & videret ipsos coram aliis contrahentes. R. Hi contrahentes præsumuntur adhuc velle Matrimonium, & reipsa iterum dant consensum mutuum coram Parocho & testibus, qui de hoc possint testari, ergo sufficit, secundum dicendum 760. & 761.

738. §. 33. Etiam huc spectat resolutio sequentis casus. Superior Religiosi Parochi nihil scientes de hoc, sed daturi facultatem, si petita esset, assistit loco Parochi Matrimonio Parochianorum. *Queritur an validè.* R. Negativè, quia hic non sufficit licentia præsumpta, uti notat *Syn. Colon.* anni 1662. c. 2. §. 8. tum enim Matrimonium reipsa non contrahitur præsentem Parocho vel Sacerdote de ejus licentia, *Cón. Fill. Sanch. l. 3. d. 35. n. 15. Gonz. ad Reg. 8. cancell. Gl. 47. n. 54. Pont. Barb. De off. Parochi c. 21. n. 69. Kugler n. 983. Nec obstat*, quòd ad ministrandam Eucharistiam & extremam Unctionem sufficiat præsumpta ratihabitio de futuro, quamvis ista absque licentia Parochi fieri non debeant juxta *Trid. sess. 24. c. 13. De reformatione*, quia latum est discrimen, nam licentia Parochi pro Eucharistia vel Unctione non exigitur, ut validè ministrantur, sed ut licitè, ideòque non est necessè, quòd præcedat ministrationem, sed sufficit probabilis præsumptio illius futuræ; secus in Matrimonio, in quo præsentia Parochi vel alterius de ejus licentia requiritur ad valorem.

§. 34. Si Parochus videat alium Sacerdotem
 assistere Matrimonio, quem, cum facile posset,
 non impediat, eo ipso dat licentiam assistendi,
 quia etiam in iis contractibus, in quibus requi-
 ritur positivus consensus, sufficit tacitus, quan-
 do aliquis videns & potens facile impedire non
 impedit, uti docent plurimi cum *Suar. t. 4. in 3.*
p. d. 26. f. 1. Sanch. l. 3. d. 35. n. 26. Lugo in Resp.
mor. l. 3. d. 16. n. 26. & De pœnit. d. 19. n. 23.
Avers. q. 6. f. 4. §. Demum, Kugler n. 984. contra
Fagn. & Bonac. Quod si reipsa internè non consen-
tiret Parochus, Ledesin. docet non valiturum Ma-
trimonium, quamvis contradicant Sanch. l. 3. d.
22. q. 7. & Averf. qui cum Sperell. decis. 30. n. 22.
 idem dicunt, si Parochus externè tantùm & fi-
 dè diceret se consentire, reipsa autem internè
 non consentiret: Ratio horum est, tum quia va-
 lent gesta per Ministrum, qui communi errore
 computatur legitimus concurrente titulo præ-
 sumpto & colorato, secundùm dicta l. 6. p. 1. n.
 112. ista autem videntur hìc intervenire; tum
 maximè, quia in ejusmodi rebus, quæ depen-
 dent ab authoritate Juris vel Superioris, cense-
 tur Jus ipsum vel Superior supplere defectum in
 remedium communis erroris pro communi bo-
 no, ergo.

§. 35. Si Parochus, qui Cajo dedit licentiam,
 revocet hanc, antequam Cajus assistat, & igno-
 retur revocatio, assistet validè. Idem dicunt
Sanch. Perez, Averf. q. 6. f. 4. §. Debet, Kugler n. 338.
 si Cajus revocationem audiret, non à Parocho
 ipso vel nuntio ab eo submisso, sed aliunde per-
 accidens. Idem est, si Parochus sit priùs mor-
 tuus, & illa mors communiter ignoretur, quia
 communis error & ignorantia sustinet valorem
 eorum,

eorum, quæ geruntur per delegatum, Lugo in resp. mor. l. 1. d. 35. Krim. n. 677. Si autem constaret mors Parochi delegantis, Cajus invalide assisteret, quia potestas delegata ad unum actum specialem & determinatum re integrâ cessat morte delegantis, Sanch. l. 3. d. 22. à n. 55. & d. 28. à n. 64. Pont. l. 8. c. 19. & 24. Lugo supra. Barb. De off. Parochi c. 21. n. 74. testans sic esse resolutum à Rota. Et ideo l. 6. p. 2. n. 1543. dixi Sacellanum vel Vicarium missum, ut juvet Parochum, Parocho mortuo non videri posse assistere Matrimonii, dicitque Pignat. tom. 1. cond. 333. ita resolutum esse à S. Congreg. 18. Nov. 1645. est autem contra Suar. tom. 4. d. 26. n. 6. & 9. & ratio est tum quia talis facultas, quæ pendet à concedentis voluntate ut informata jurisdictione & potestate publicâ, extinguitur cum morte concedentis, tum etiam, quia Parochus mortuo Parocho transit ad regimen alterius.

741. §. 36. Qui habet licentiam assistendi, & licentiam non est valida, nisi acceptetur, concessio enim privilegii est quædam donatio, quæ alicujus factem acceptatione indiget, Cap. 1. De præbend. in Avers. q. 6. f. 4. Kugler n. 995.

742. §. 37. Si per nuntium submissum petita à Parocho licentia, ut alius Sacerdos assisteret, & quia sciebatur eam esse obtinendam ante horam decimam, horâ 10. ineatur Matrimonium priusquam nuntius renunciet licentiam esse datam, Sanch. l. 2. d. 36. Hurt. Fill. Trull. Barb. De off. Paroch. c. 21. n. 75. Kugler n. 994. Avers. supra rectè dicunt valuisse licentiam, quia satis est licentiam esse rogatam & acceptatam à nuntio submissio: Si tamen Parochus licentiam motu proprio

E
2
Th
Pcl
La
Tom
C

prio aliter de rogatus dedisset, & Sacerdos aditiffisset ante illam cognitam, non valeret, quia haberet se per modum privilegii, quod à nemine acceptatum esset, adeoque secundum dicta nu. 741. nihil operaretur. Idem dicit *Avers.* supra, & Sacerdos ille casu aliunde audivisset licentiam esse concessam: & rectè addit, regulariter credi non debere contracturis dicentibus, se licentiam talem habere, nisi scripto ostendant.

§. 38. Licentia est valida, quamvis metu sit 743. extorta, quia secundum dicta l. 3. p. 2. n. 636. & 638. contractus non tantum onerosi, sed etiam lucrativi, qualis est donatio, sunt validi, quamvis metu sint extorti, cum habeant libertatem Jure naturæ requisitam, & Jus positivum eos non irriter, ergo & talis licentia, quæ est quasi donatio, valebit, quamvis metu extorqueatur; *Sanch.* l. 3. d. 39. *Cin. Regim. Barb.* De off. Parochi c. 21. n. 65. *Avers.* supra, *Kugler* n. n. 973. Idem est, si detur contra ratihabitionem Episcopi, *Pont. Barb. Leuren.* in foro benef. p. 1. q. 435. n. 7. Item si per dolum & fallaciam impetrata sit, nisi Parochus dederit sub conditione, si vera sint, quæ afferuntur, uti ante dictum est.

§. 39. Tum non valet licentia, si dolus vel 744. error sit circa substantiam, uti si licentia petatur pro Titio, & substituatur Cajus, mens autem Parochi concedentis tendat determinatè in Titium, *Avers.* supra, *De Luca* de Matr. d. 3. *Pignat.* tom. 5. consult. 78. idem dicens, etiam si Parochus cognitâ veritate fuisset licentiam pro Cajo daturus. *Si dicas* errorem nominis non vitare contractum. *Re.* id verum esse in eis, in quibus non erratur in substantia, uti si filio Titii legaveris centum, quem per errorem vocasti Titium,

cum vocaretur Cajus, quia intendebas istam personam: in nostro autem casu erratur in persona, quia mens concedentis non tendebat in Cajum, sed Titium, error autem in persona respectu Matrimonii est substantialis. Nec obstat, quod Matrimonium foret validum, si Parochus ipse assisteret Cajo putans esse Titium, uti declaravit S. Congreg. apud Pignat. n. 8. nam ad valorem Matrimonii non requiritur consensus Parochi, ergo satis est eum etiam invitum assistere Matrimonio sui Parochiani, de quo testari possit, quisquis tandem ille sit, adeoque hic non est error substantialis: è contra consensus Parochi requiritur ad licentiam pro hac determinate persona, ergo si in hac erratur, est error in substantia. Notat verò De Luca, disc. 4. si Parochus dederit licentiam ad assistendum personis, etiam non designato illarum nomine, ita tamen, ut Parochi voluntas satis cognoscatur fuisse determinata ad istas personas, quibus delegatus assistet, Matrimonium fore validum: idem iterum docet ad Trid. disc. 26. n. 21. V. Kugler à n. 977.

745. §. 40. Matrimonium Caji & Bertæ hæreticorum contractum coram Parocho illius loci catholico, validum est, solus enim catholicus est verè illorum proprius Parochus, Rayn. in Heter. tom. 16. f. 1. pu. 14. n. 18. Majus dubium est, an talis Parochus catholicus licetè assistat ejusmodi Matrimoniis hæreticorum in sua Parochia habitantium. Negat Pignat. t. 7. c. 55. n. 12. Affirmant Castrop. d. 4. p. 11. n. 13. Krim. n. 68. Kugler in. 310. quia quamvis non sit purus testis, tamen etiam non est Minister, sed ex ordinatione Ecclesiæ interesse debet, ut valere possit tale Matrimo-

Matrimonium: imò putârunt Theologi Rhenani, uti refertur in l. 4. Archiv. Rheni infer. pag. 2. & seqq. posse benedicere, uti & aspergere aquâ benedictâ, maximè cum illæ benedictiones sint deprecatoriæ, & non enunciativæ. Romani Theologi interrogati distinxerunt, ac putârunt, si assistat, ubi decretum *Tridentini* non est publicatum, non plûs peccare, quàm si assistat Matrimonio publici peccatoris: Si autem assistat, ubi publicatum est, dubitârunt, quia videtur consentire administrationi Sacramenti indignæ, quam posset impedire non assistendo; & idem sensit Pœnitentiaria, addens testes quoque ideo mortaliter peccare, itémque Parochum benedicendo, videtur enim dignius sacramentale, quàm aspergere aquâ benedictâ, sed l. 2. n. 99. dixi præcisè assistere tali Matrimonio non esse illicitum in Germania, eò quòd sit cooperatio materialis tantùm: attamen de more benedicere esse illicitum. Quòd si unus contrahentium sit catholicus, alter acatholicus quamvis *Pignat.* tom. 4. conf. 144. & 188. dicat illicitum esse assistere sine causa à Sede Apostolica approbata, & consentiat *Serrarius* l. 3. n. 124., tamen praxis est communis in Germania, ut fiat: imò probabile est, quod licitè etiam benedicat tali Matrimonio, secundùm dicta l. 2. n. 99. Attamen dicam hìc n. 995. illicitum esse adhibere puerperæ acatholicæ benedictiones purificationis, uti & defuncto acatholico cæremonias ecclesiasticas, secundùm dicta l. 2. n. 112. An autem & quando licitum sit Matrimonium catholici cum acatholica, dixi l. 2. à n. 95.

§. 41. Vagi sunt, qui certam ac constantem sedem habitationis nullibi habent: item, qui

Hh 3

post

II.
L. 1.
L. 2.
L. 3.
L. 4.
L. 5.
L. 6.
L. 7.
L. 8.
L. 9.
L. 10.
L. 11.
L. 12.
L. 13.
L. 14.
L. 15.
L. 16.
L. 17.
L. 18.
L. 19.
L. 20.
L. 21.
L. 22.
L. 23.
L. 24.
L. 25.
L. 26.
L. 27.
L. 28.
L. 29.
L. 30.
L. 31.
L. 32.
L. 33.
L. 34.
L. 35.
L. 36.
L. 37.
L. 38.
L. 39.
L. 40.
L. 41.
L. 42.
L. 43.
L. 44.
L. 45.
L. 46.
L. 47.
L. 48.
L. 49.
L. 50.
L. 51.
L. 52.
L. 53.
L. 54.
L. 55.
L. 56.
L. 57.
L. 58.
L. 59.
L. 60.
L. 61.
L. 62.
L. 63.
L. 64.
L. 65.
L. 66.
L. 67.
L. 68.
L. 69.
L. 70.
L. 71.
L. 72.
L. 73.
L. 74.
L. 75.
L. 76.
L. 77.
L. 78.
L. 79.
L. 80.
L. 81.
L. 82.
L. 83.
L. 84.
L. 85.
L. 86.
L. 87.
L. 88.
L. 89.
L. 90.
L. 91.
L. 92.
L. 93.
L. 94.
L. 95.
L. 96.
L. 97.
L. 98.
L. 99.
L. 100.

post relictum corpore & animo pristinum domicilium iter faciunt, quærentes, ubi se collocent, unde qui relicto priori domicilio confert se ad locum, ubi decrevit figere domicilium, dum est in via, caret domicilio & est vagus, nam caret domicilio, quod habuit, quia deseruit illud animo & facto; deinde caret illo, ad quod tendit, quia non comparatur solo animo, nisi accedat factum; præterea non habet quasi domicilium Parochiæ, per quam transit, quia hospes brevis temporis nequidem quasi domicilium contrahit, ergo nullum habet domicilium, & consequenter est vagus, *Sanch. l. 3. d. 25. à n. 3. Less. in auct. v. Matrimonium, cas. 13.* Ille tamen non censetur vagus, qui de una Parochia intra unam urbem, v. g. è Parochia S. Severini vult ire habitatum ad Parochiam S. Cuniberti, & interea moratur in Parochia S. Martini, cum talis sit notus in urbe, debet proclamari & conjungi, vel ubi diutius habitavit, id est, in Parochia S. Severini, vel ubi habitare inceperit cum animo ibi permanendi saltem per majorem anni partem, quæ erit Parochia S. Cuniberti, *Sanch. à n. 8.*

747. §. 42. Possunt vagi inire Matrimonium apud quemcunque Parochum. Et quàmvis contradicant *Sanch. Laym. Pont.* & alii communiter, tamen probabile est cum *Cön. Perez, Vallensi, Pirk. Dicast. Staleno* De denuntiat. c. 10. *Kugler n. 304.* invalidè assistere extra fines suæ Parochiæ, quia vagi loco Parochi domicilii habent Parochum hospitii, hospitium autem jam habent tantum intra fines hujus Parochiæ, ergo etiam Parochum. Deinde titulus, quare hic potius quàm omnis alius Parochus possit huic vago assistere, est,

est, quia hic vagus est in hac Parochia & non alibi, ergo. Et sufficere alterutrum esse vagum, dicam n. 750. Attamen Trident. sess. 24. De ref. Matr. c. 7. *Parochis præcipit, ne illorum Matrimonis intersint, nisi prius diligenter inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.* Putantque *Sanch. & Avers.* q. 7. f. 1. hoc præceptum graviter obligare, sicuti enim secundum dicta n. 474. præceptum proclamationum graviter obligat, ita & hoc præceptum inquirendi, cum per ordinarias proclamationes non satis provideri possit. Posset tamen esse excusatio, si viatores expectare non possint, & causa sit non differendi Matrimonium. De cætero etiam *Syn. Colon.* anni 1662. De Matr. c. 3. §. 7. prohibet sub pœna suspensionis à divinis, ne Parochi vagos conjungant, nisi diligenter prius inquisitione factâ & re Superioribus significatâ, licentiam scripto obtinuerint. Quod si Parochus ista negligat, valebit Matrimonium, uti valet, si illicitè omittantur proclamationes, quia *Trid.* non prohibet absolute Matrimonium absque præmissa diligentia & licentia, sed tantum præcipit Parochis, ut diligentiam illam præmittant, & licentiam petant, estque speciale in Matrimonio, quod ex simplici prohibitione absque decreto irritante non censeatur annullari, *Sanch.* à n. 16.

§. 43. Si alicubi esset Confessarius pro vagis 748. deputatus autoritate Papæ, hic deberet assistere, quia ex voluntate habentis potestatem in omnes vagos hic solus esset proprius eorum Sacerdos in eo loco, *Sanch.* n. 12. *Kugler* n. 306. Id tamen non tenet, si sit designatus tantum ab Episcopo, quia hic in omnes vagos non habet jurisdictionem.

749. §. 44. Sicut quilibet Parochus, cui vagus se subijcit, potest ejus Matrimonio assistere, ita posset talis Parochus dare licentiam cuicumque alteri Sacerdoti pro se in sua Parochia assistendi, *Sanch. n. 15.*
750. §. 45. Si miles, qui Capellanum vel Millo-narium catholicum non habet, per sex septima-nas sit Coloniae, & ducat puellam Coloniensem, *Less. in auct. v. Matrimonium, cas. 13.* dicit valde copulari & licite quocumque alio loco, quia ex-teri milites quamvis in patria sua habeant do-mum & domicilium, nihilominus dum sunt in expeditione foris, æquiparantur vagis nullibi habentibus domicilium, & cum liberè possint omni tempore contrahere Matrimonium, & omni horâ debeant esse parati ad abeundum huc illuc, quò necessitas & mandatum vocabit, non habent animum hîc habitandi per majo-rem anni partem, ergo non acquirunt hîc, ne-quidem quasi domicilium, sed manent quasi va-gi, adeoque jus habent, ut copulentur, ubi vo-lunt, *Schiara l. 6. diff. 13.* & consequenter etiam sponsa cum illis, nam sufficere alterutrum esse vagum, habet communis cum *Sanch. l. 3. d. 15. n. 14. Pontio l. 5. c. 14. §. 1. Laym. l. 5. t. 9. p. 2. c. 4. Gutt. Leand. Tamb. Boss. Dicast. Gob. t. 9. n. 495. Barb. Kugler n. 308. Krim. n. 670. contra Petr. Le-desman,* qui dicit, si alter tantum sit vagus, re-quiri Parochum illius, qui non est vagus.
751. §. 46. Putârunt aliqui, milites omnes in diœcesimonasteriensi censerî vagos, usque adeo etiam Philistæos, ut vocant, sed quoad hos Phi-listæos, quando in patria sunt, credo oppositum esse verum, sunt enim rustici habitantes stabili-ter in suis Parochiis, & tantum pro temporanea

necessitate aliquando evocantur. Quoad illos milites, qui sunt in præsidio, vel etiam multo tempore inserviunt suis Officialibus tanquam famuli in arcibus nobilibus, *Lessius*, quem citat *Gob. tr. 9. n. 495.* videtur eos annumerare vagis, sed dicendum est, si apud ipsos stet, ut per majorem anni partem permaneant in servitio sui Officialis in arce nobili, & re ipsa animum habeant ibi permanendi per majorem anni partem, quod acquirant ibi quasi domicilium, adeoque non sint vagi, sed subditi Parochi istius loci. Et ideo docet etiam *Schiava diff. 12. n. 11.* milites tum acquirere quasi domicilium in loco, ubi v. g. custodiunt fortalitium, si velint ibi permanere & habeant quasi certitudinem ibi permanendi per majorem anni partem: E contra si securi non sint de permansione, & consequenter animum non habeant permanendi ibi per majorem anni partem, nec alibi domicilium habeant, sunt vagi. Quoad alios milites, qui castra sequuntur, præter dicta n. 750. colligetur ex resolutione casus sequentis. Autoritate Episcopi, ad quem pertinet Legio, constitutus est Sacerdos castrensis, cum mandato, ut milites dictæ legionis coram illo, & nullo alio contrahant Matrimonia, eumque habeant pro vero Parocho in omnibus: *Queritur*, si miles dictæ legionis, qui alioqui vagus est, coram alio quocunque Parocho contrahat, an hoc Matrimonium futurum sit validum. *Re. Dicastillo d. 3. n. 133.* in simili casu putat probabilius esse invalidum, & videtur consentire *De Luca & Krim. n. 671.*, quia quamvis talis miles sit vagus, tamen ex ordinatione Superioris ecclesiastici habet Parochum, ergo debet coram hoc contrahere. *Opposi-*

II.
I.
mor.
Lidi
roix
VIII

positum videtur probabilius, nam quemdiu manet vagus, non habet ullibi domicilium, ergo nec Parochum, quia ex domicilio quis fertur Parochus, Cap. ult. *De Parochis*. Nec Episcopus potest immutare Canones, quod tamen posset Papa, secundum dicta n. 725. Unde talis Sacerdos statuitur quidem ab Episcopo, tanquam Parochus legionis, cui possit se miles huius legionis subicere & coram illo validè contrahere, si velit, sed non ideo est ipsi necessario subiectus, uti nec subiectus est ipsiusmet Episcopi absentis iurisdictioni spirituali, cum vagus nullius sit diœcesis, sed habet jus se submitendi, cui volet. Praxis tamen est, ut hi milites contrahant coram Missionario talis legionis. Debere etiam talium militum fieri proclamationes sive sollicitationes, dixi n. 475.

752. §. 47. Dubitatum est, an Missionarius castrensis validè assistat Matrimonio militis catholici è legione acatholica catholico Parocho destituta: vagi quidem sunt milites, & ideo inire possunt Matrimonium coram Parocho quocunque, sed debet esse Parochus loci, in quo contrahitur, non autem sufficit esse Parochum legionis non suæ, cum hic non sit Parochus loci, in quo sunt castra, & ideo iudicârunt tres Doctores mecum talem Castrensem invalidè assistere, nisi censeatur etiam esse istius acatholicæ legionis Castrensis.

753. §. 48. Huc pertinet resolutio sequentis casus: Titius miles catholicus in legione Hollandica, ducit Colonia Bertam acatholicam coram prædicante legionis acatholico, & duobus testibus. *Queritur*, an Matrimonium valeat. *Responsum*. Si Berta pertineat ad legionem, in quâ est iste Prædicans

E
2

T
P
L

T
L

C

dicans, probabiliter valet, quia Matrimonia talia in Hollandia habentur pro validis, & legiones Hollandicæ extra Hollandiam censentur gaudere eodem jure vel dissimulatione Ecclesiæ, quia etiam censi possunt velut Parochiæ cum suo pseudo-parocho ambulantes secundum dicta l. 6. p. 2. n. 1518. E. contrà, si Berta non pertinet ad legionem, Matrimonium est invalidum ob defectum Parochi, nam Prædicans respectu Titii non est Parochus, nec extendenda est tacita Ecclesiæ licentia aut dissimulatio ultra casus in locis acatholicis receptos. Ita censuimus Colonia anno 1708. Inde censuimus anno 1713. valuisse in casu, quo miles acatholicus legionis Hollandicæ coram Prædicante suæ legionis Bonnæ duxerat mulierem Catholicam è Belgio, viduam militis olim ejusdem legionis. Attamen abesse debet scandalum, & si fieri possit, suaviter adducendi sunt ad Parochum catholicum, vel ad alium Sacerdotem habentem ejus licentiam, ut coram hoc & testibus renouent consensum.

§. 49. Si quis tanquam viator seu peregrinus transeat per aliquem pagum, putant *Avers.* q. 6. f. 754.

2. §. *At. Pont. &c.* posse copulari à Parocho loci. Huic sententiæ videntur favere *facultas Viennensis & Tam.* apud *Gob.* n. 484. affertque pro ea declarationem *Congreg. Barb.* in collect. ad *Trid.* sess. 24. c. 1. De reform. Matrimonii n. 12. sed secundum dicta n. 713. absolutè tenendum est oppositum. Neque primam sententiam tenet *facultas Viennensis*, nam tantùm loquitur de veniente ad locum, ubi *Trid.* non est receptum, de quo casu dixi n. 712. Verba *facultatis Viennensis* sunt hæc: *illi idem* (acatholici, inquit *Gob.*, habentes domicilium, ubi viget decretum *Tridentini*) *validè*

con-

contrahunt Matrimonium clandestinum, ubi non est
ceptum Trid. decretum, si deveniant casu, aut per mo-
dum transeuntis, sed non ex industria, ut contrahat
sine proprio Parocho. Barbosa autem verba sunt huc
validum fuisse Matrimonium cujusdam juvenis cum me-
retrice, qui dubitaverat illud in propria civitate contrahere
adhibendo Concilii Tridentini solennitates, eo quod
juvenis parentes eis impedimentum de facili factum
erant, & propterea Romam venerunt, & coram rectoribus
& Parocho, in Parochia, in qua aliquantulum permorati
erant, Matrimonium contraxerunt per verba de presentibus
firmata Aldani. in Comp. Canon. Resol. l. 1. tit. 8. n. 2.
attestans decisum in Senen. 17. Maji, 1600. Huc in-
telligi debent, uti innuit Dian. quod juvenis ille
animo habitandi Romæ saltem per majorem
anni partem, statim initio acquisivisset domici-
lium, secundum dicta n. 722.

755. §. 50. Famuli, ancillæ, studiosi possunt pro-
clamari & jungi Matrimonio à Parocho loci, in
quo sunt servitii vel studiorum causâ, nam per
voluntatem hic manendi per majorem anni
partem acquirunt quasi domicilium, uti constat
ex dictis n. 721. Nec tamen ideo amittunt pro-
prium domicilium habitationis suæ vel patri-
niæ, uti dictum est n. 719.

756. §. 91. Huc pertinet solutio sequentis castus: Ti-
tius miles obtinuit licentiam in patriam eun-
dum, petiitque dimissionem à militia, quæ ipsi promissa
est, quamvis necdum facta fuerit conventio, quan-
tum dare deberet: In patria constitutus ante Ma-
trimonium contractum bis solvit certam sum-
mam ad computum: interim contrahit sponsa-
lia cum Berta, & copulantur coram Parocho al-
terius diocesis. *Queritur*, quid de illis dicendum
sit. Matrimonium illud videtur nullum, nam Ti-
tius erat virtualiter manumissus, quia in eja-
pote

potestate erat reliquum pecuniæ exsolvere, sicque se liberare à militia, ergo cum vellet constanter habitare in Patria deuit esse vagus, & primo die recepit hic suum domicilium, ergo habuit proprium Parochum, coram quo tamen non contraxit. *Conf.* nam cum ante Matrimonium bis solverit partem pretii, videtur præcessisse aliqua conventio, adeoque completus fuisse contractus dimissionis sub obligatione pretii persolvendi, licet fortè ejus quantitas non esset expressè determinata, sicuti contractus emptionis completus esse potest ante expressam determinationem aut persolutionem pretii, si nempe emens dicat vendenti, se persoluturum pretium condignum vel ordinarium. *Nec obstat,* quod Titius absolutè potuerit revocari à Capiteo, nam hoc dato, etiam filius aliunde huc missus ad studia potest omni die revocari à Patre, & nihilominus, si voluerit per majorem anni partem hic habitare, primo die acquisivit quasi domicilium, habetque hic Parochum proprium in ordine ad contrahendum Matrimonium secundum dicta à n. 721. ergo multò magis Titius volens perpetuò remanere in patria, in cujus præterea potestate erat reliquum pretii persolvere, & se reddere irrevocabilem.

§. 52. Quamvis *Busenb.* cum communi dicat etiam parentes posse hic esse testes, & *De Luca De Matr. d. 6. Krim. n. 673. Kugler n. 1026.* cum communi fateantur non requiri, ut testes hic sint omni exceptione majores, tamen idem *De Luca d. 2. n. 16. citans Passer. Alex. Menoch. Mascard.* docet, si v. g. Pater agat pro valore Matrimonii, ut salvet honorem filii, tunc talem patrem potius esse partem interessatam & principalem in cau-

II.
I.
mor.
Lidii
troix
VIII

causa, ideoque non posse implere munus testis; Et *Kugler* n. 343. merito dicit parentes in multis casibus merito esse suspectos nec sufficere. Similiter *De Luca* disc. 26. n. 3. probabilius dicit, si Matrimonium contrahatur per Procuratorem, præter hunc requiri adhuc duos alios testes, et quod hic nequeat esse testis de facto proprio, tum maxime, quia *Trid.* præter contrahentes requirit testes, Procurator autem hic est contrahens, quamvis id faciat nomine alterius.

758. §. 53. Non est opus, ut testes noverint, cuius nominis vel familiae sint contrahentes, dummodo videant, & dicere possint hos esse, *Less.* in aut. v. *sponsalia* cas. 7. Si autem testes sint surdi, & et visu possint judicare, quid fiat, sufficit, *God.* n. 10. n. 749. Idem dicunt *Sanch. Pont. Fill. Meno.* De probat. concl. 278. n. 10. *Avers.* q. 6. f. 6. si sint caeci, & audiant ac noverint voces loquentium. Absolutè autem opus est, ut testes morali & humano modo assistant, ac intelligant, quid fiat, nam *L. coram Titio*, ff. De verbo signif. dicitur, *coram Titio aliquid facere iussis, non videntur præse- eo fecisse, nisi is intelligat.* Nec sufficit, quamvis iverint ex intentione assistendi Matrimonio, dum initur, actu non advertant, quid agatur, si habet communis cum *Kugler* à n. 320. contra *Henriq. & Bossium*, quia de contractu ipso testat non poterunt.

759. §. 54. Si Parochus & testes non intelligant linguam contrahentium, *Sanch.* dicit sufficere, si unicus interpretes referat eorum intentionem *Pont.* sufficere negat dictum istius unius, quia Ecclesia requirens tres testes, majorem fidem postulat, stantes autem dicto unius interpretes erunt quasi unus tantum testis: sed rectè no-

Avers. q. 6. f. 6. Parochum & testes partim ex dicto interpretis, partim ex aliis signis sufficienter posse eorum intentionem colligere.

§. 55. *Bonac. Leand. Pont. Amic. March.* docent 760. ad assilientiam validam Parochi requiri, ut sit vocatus, pro quo *Gonz.* ad Reg. 8. cancell. Gl. 48. n. 35. refert hanc declarationem *S. Congreg. Parochus præsens Matrimonio debet esse, ut appareat a contrahentibus adhibitum fuisse; secus, si præsens casu fuisset.* Rationem dant, quia quando intervenus requiritur ad formam actus, non sufficit illum, cujus præsentia requiritur, casualiter actui supervenire, quia qui casualiter adest, adesse non videtur, *Gonz.* n. 32. citans *L. Questum, §. fin. ff. De legat. L. Generali, §. uxor ff. De usufr., & sic testis repentini dictum nullum est, quia non præsimitur sufficienter informatus, Cap. Qui ambulat 5. q. 5. Barbat. Gomez. Gonz. n. 33.* In alia tamen declaratione *S. Congreg.* apud eundem *Gonz.* habetur, Parochum dici posse adhibitum, quamvis ex alia causa esset vocatus: faterurque *Gonz.* n. 22. non requiri citationem, ubi adest præsentia, quæ habetur pro citatione, *L. De unoquoque, ff. De re judic. Bald. Bartol. Abb. Vantius* apud *Leur.* in foro benef. p. 2. q. 781. n. 4. Hinc *Sanct. Laym. Perez, Boss. Rayn.* in *Heter.* tom. 16. f. 1. pu. 14. n. 6. *Less.* in auctar. v. *Matrimonium* cas. 15. *Avers.* q. 6. f. 6. *Pignat.* t. 4. c. 147. & tom. 5. conf. 79. n. 19. *De Luca* De Matr. d. 2. n. 9. & d. 6. n. 5. iterumque ad *Trid.* d. 26. n. 26. *Krim.* n. 673. *Busenb.* supra melius dicunt non requiri ad valorem, ut Parochus vel testes volentes adsint, & videtur esse certum, inquit *Kugler* n. 1012. nam *L. Coram Titio ff. De verb. signif. dicitur, scire, non autem velle is debet, nam etiam eo invito recte fit:*

II.
I.
II.
III.
IV.
V.
VI.
VII.
VIII.

fit: ratio autem est, quia etiam si inviti & vitentur, advertere poterunt & testari debent, si requirantur: quamvis enim statuat pro testamentis, ut testes non sint fortuiti, nihil simile statuitur pro Matrimonio, ut pluribus deducit Kugler à n. 1019. Multò minùs opus est, ut Parochus verbis certis aut etiam ullis utatur ad eos copulandos, secundùm dicta n. 285, & pluribus ostendit Kugler à n. 322. Refertque Genest. c. 4. q. 10. hanc declarationem S. Congreg. datam 29. Aug. 1591. *sacra Congregatio concilii censuit Matrimonium coram Parocho & testibus contractum, nisi aliud obstat, validum esse, quamvis Parochus invitus interfuerit, & alia de causa, quam ut Matrimonium intereffet, à contrahentibus accersitus fuerit.* Putant tamen plures cum *Avers.* f. 6. & *Pignat.* graviter peccatorum, qui ita irreverenter abuteretur Parocho: addit f. 7. etiam graviter peccatorum Parochum, qui non interrogaret sponsores de consensu, vel omitteret verba, *Ego vos conjungo* uti ex *Trid.* præscribunt Ritualia: sed alii cum *Sanch.* l. 3. d. 38. & 40. agnoscunt in omissione illorum veniale tantum: imò *Cón.* dicit posse esse licitum adhibere Parochum etiam invitum & nihil loquentem, si nempe nolit aliquibus assistere, non habens justam causam negandi aut differendi, quod tamen præsumi non debet: rectè notat *Avers.* f. 7. §. *Rursus*, fore causam differendi, si contracturi non sciant necessaria ad salutem. Non esse de valore, ut Sacerdos interroget, vel dicat: *Ego vos conjungo*, dixi n. 285.

761. §. 56. *Quamvis contrahentes ex verbis modo agendi visi sint joculari vel aliud intendere, si internè consenserunt, Matrimonium valet, quia sufficienter manifestarunt, nec opus est Parochum*

rochum vel testes scire intentionem, aut testari de voluntate interna, sed de actu externo, quamvis de intentione dubitent, ita Nav. De sponsalibus conf. 54. Imò licet persuasum sit testibus omnia fieri simulatè, aut licet putent contrahere de futuro, quando per verba de præsentì contrahunt, valet, Less. in auct. v. Matrimonium, cas. 15.

§. 57. Si sponsi coram Parocho & testibus 762. contraxerint tantùm sub conditione exterius expressa, Sanch. l. 5. d. 8. n. 24. Fill. Gob. Boss. Spor. Krim. n. 484. & 872. Kugler n. 735. negant post conditionem positam opus esse iterum convenire Parochum & testes, quia positâ conditione contractus est hoc ipso absolutus, secundùm dicta n. 246. & de isto contractu testari possunt, nec opus est posse testari de omnibus, aliàs deberent posse testari de mandato dato procuratori pro contrahendo inter absentes Matrimonio. E contra communior & securior sententia cum Laym. Præp. Cón. Hurt. Barb. Bonac. Castrop. d. 2. pu. 11. §. 2. n. 11. Perez, Illf. Burgh. cent. 2. cas. 3. & aliis, dicit iterum contrahendum coram Parocho & testibus eisdem. Avers. q. 5. f. 1. dicit, debere saltem Parochum & hos testes rescire de conditione impleta, alioquin non poterunt testari hoc Matrimonium esse perfectum, Trid. autem videtur requirere, ut de Matrimonio perfecto constet per Parochum & testes: Quod Conf. 1. nam si recederent à conditione & non attentâ contradictione parentum, quorum consensum posuerant pro conditione, nunc absolutè de præsentì contraherent, hoc Matrimonium non valeret, nisi de hoc rescirent Parochus & testes, ergo etiam, dum impletâ conditione Matri-

Tom. VIII.

Ii

me-

II
I
mor.
Lidii
troix
VIII

monium absolute contrahitur. *Conf. 2.* nam si conditio occultè adimpleretur, possèt alteruter sponzorū negare Matrimonium suum unquam fuisse perfectum, ergo ex mente *Trid.* debent Parochus & testes rescire Matrimonium esse post conditione perfectum. Si tamen contrahentes coram Parocho & testibus non expressissent conditionem, sed ex mutua conventionem eam clam in animo retinuisent, rectè dicunt *Gonz. & Krm.* n. 482. non requiri postea iterum adesse Parochum & testes, aut de conditione impleta rescire, quia testari possent Matrimonium pro foro externo esse absolute & sine conditione contractum.

763. §. 58. Si Titius & Berta prius contraxerint coram Parocho & uno tantum teste, postea autem renovent consensum coram utroque testibus, sed absente Parocho; vel coram Parocho & altero tantum teste; item, si Titius cum Parocho compareat coram duobus, & Berta cum eodem Parocho coram duobus aliis testibus, & si quando diversæ Parochiæ sunt, Titius solus cum testibus compareat coram Parocho suo, & sola Berta cum eisdem testibus coram suo, in omnibus his casibus contrahunt invalide, quia omnes tres testes, nempe Parochus, qui est testis qualificatus, & reliqui duo, debent posse testari de eodem actu, & eodem toto Matrimonio, & habet communis & certa cum *Avers. q. 6. f. 5. c. 6. Kugler n. 342.*

764. §. 59. In dubio, an Matrimonium sit initum coram Parocho & testibus, non debet præsumi esse initum, quia solennitas actui extrinsece præsumitur esse adhibita, nisi probetur, unde Pastor vel Superior alius de eo dubitet & inquit

rat, conjuges probare debent presentiam intervenisse. Si tamen privatus vel conjugum unus agat contra alterum, qui sit in possessione Matrimonii, & prior dicat, vel abfuisse Parochum, vel eum, qui adfuit, non habuisse potestatem Parochi, hic prior probare debet Parochum & testes abfuisse, & conjux conscientia suae est relinquendus. Similiter actor agens contra legitimitatem proles probare debet non adfuisse Parochum vel testes, *Miscard. Sanch. Schild. tr. 6. c. 7. §. 3.*

§. 60. Certum est contrahentes sine Parocho vel sine testibus non ideo fieri inhabiles ad aliud Matrimonium legitime contrahendum, nam *Trid. expressè dicit reddi inhabiles ad sic contrahendum*: hos tamen contrahentes, uti & Parochum, si assistat sine testibus, & testes, si assistant sine Parocho, *Trid. sess. 24. c. 1. De ref. Matr. præcipit puniri poenâ arbitrariâ: & speciatim quoad illos, qui contrahunt clandestinè, si saltem eorum unus contraxisset bonâ fide, per Cap. Ex renove, Qui filii sint legitimi, eorum proles censentur legitimæ, nunc autem per Cap. Cum inhibicio, De clandest. despons. proles ejusmodi non habentur legitimæ. Et hæ poenæ tenent etiam contra illos, qui præsumunt contrahere sine præviis denunciationibus, uti dictum est n. 498.*

§. 61. Parochus vel alius Sacerdos assistens Parochianis alienis ipso facto incurrit suspensionem, uti constat ex *Trid. sess. 24. c. 1. De ref. Matr. quod retuli n. 504. docentque Henriq. l. 13. c. 39. n. 3. Fill. tr. 17. c. 6. n. 102. Castrop. De cens. d. 4. p. 10. §. 2. Bonac. t. 3. De censur. d. 3. p. 5. n. 6. & habet declaratio ad Trid. supra apud Gallem.*

II.
I.
II.
III.
IV.
V.
VI.
VII.
VIII.

n. 16. excommunicationem latam in Clement. I. De privilegiis contra Sacerdotem regularem ita assistentem, esse convertam in hanc suspensionem. Quod si Parochus ipse non adfuerit, sed alteri commiserit, ut assisteret, in hunc solum assistentem, & non in Parochum directè cadet pœna *Trid.* quia quando pœna fertur in facientem, ordinariè non intelligitur mandans vel consulens, uti habet communis cum *Castrop. Suprà*, d. 1. p. 7. n. 12.

767. Q. 101. Quid censendum sit de Matrimonio, quæ in locis acatholicorum contrahuntur sine Parocho catholicis, vel cum impedimento consanguinitatis aut affinitatis in tertio & quarto gradu. R. Præter illa, quæ habet *Busenb.* n. 512. relatus in fine, notandum est, certum esse, quod decretum *Trid.* circa Matrimonium clandestina non sit promulgatum etiam in *Hybernia & Scotia*, quia *Henricus VIII.* defecit à fide anno 1532. sessio autem *Tridentini*, in qua emanavit decretum, habita est anno 1563. Et idem etiam promulgatum non esse in *Suecia, Daniam, Pomerania, Prussia*, docent *Neuss.* & *Wexap.* *Kugler* num. 289. qui dicit promulgatum esse in *Hungaria & Silesia*. De *Polonia* passim tenent, quod ibi nunquam fuerit publicatum, aliam opinionem admittunt de quibusdam tantum locis. Idem multi tenent de *Francia*, sed probabilius est ibi promulgatum esse anno 1602. uti ostendunt *Less.* in auct. v. *Sponsalia* cas. 6. *Verjays* in *paristor. miss. tr. 13. a. 1. Pignat.* tom. 1. conf. 151. Similiter certum est hoc decretum esse promulgatum in *Hollandia, Zelandia, Frisia, & aliis locis confederatis*, anno 1565. & 1566. tempore *Margarete Parmensis*, jussu *Philippi II.* *Hispaniarum Regis*, cui adhuc suberant *Provinciae illæ*. Nunc dicitur